

سنجش سطح سواد اطلاعاتی مراجعہ کنندگان سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر اساس استانداردهای ACRL

فرناز محمدی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، کارشناس مسئول مرجع مجازی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

صدیقه شاکری

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، کارشناس مرجع مجازی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سعیده اکبری داریان*

دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، مدیر کل منابع دیجیتال سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱/۲۴

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تعیین سطح سواد اطلاعاتی مراجعہ کنندگان سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و رابطه سواد اطلاعاتی با جنسیت، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی و سن آنهاست.

روش: پژوهش حاضر به روش پیمایشی از طریق پرسشنامه تهیه شده بر اساس استانداردهای انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌های و پژوهشی ایالات متحده (ACRL) انجام شد. با توجه به هدف پژوهش، نمونه‌ای معادل ۱۶۹ نفر بر اساس جدول مورگان بصورت تصادفی انتخاب و از این میان به ۱۲۴ پرسشنامه پاسخ داده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که میانگین سطح سواد اطلاعاتی مراجعہ کنندگان به کتابخانه ملی در حد زیاد است. از بین سطوح پنجگانه سواد اطلاعاتی بیشترین امتیاز مربوط به سطح پنجم یعنی آشنایی و درک مباحث اقتصادی، حقوقی، اجتماعی و اخلاقی مرتبط با کاربرد اطلاعات و فناوری اطلاعات و کمترین آن مربوط به سطح یک یعنی تشخیص ماهیت و میزان اطلاعات مورد نیاز (تشخیص نیاز اطلاعاتی) بود. بین جنسیت، سن، سطح و رشته تحصیلی مراجعہ کنندگان و سواد اطلاعاتی تفاوت معناداری وجود ندارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به بالا بودن سطح سواد اطلاعاتی مراجعہ کنندگان، آموزش و ارتقای سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه ملی نیز ضروری است. همچنین برگزاری دوره‌ها یا کارگاه‌های آموزشی برای مراجعہ کنندگان در رابطه با مهارت‌های تشخیص نیاز اطلاعاتی و بازیابی اطلاعات از اولویت بالاتری برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: استانداردهای ACRL، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، سواد اطلاعاتی، مراجعہ کنندگان

مقدمه و بیان مسأله

در عصری که رقابت اصلی جوامع بشری پیرامون اطلاعات و سرعت دسترسی به آن، در جریان است؛ سواد اطلاعاتی و آموزش آن از جمله مهمترین برنامه‌های آموزشی دولت‌ها محسوب می‌شود. سواد اطلاعاتی تاثیر مستقیمی بر ارتقاء سطح کیفی زندگی افراد به خصوص در رقابت‌های شغلی بازی می‌کند. یک فرد با سواد اطلاعاتی توانایی و مهارت بیشتری در حل مشکلات دارد.

در برخی از کشورها مانند آمریکا، استرالیا و کانادا از کتابدار- معلم‌ها برای آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های مدارس استفاده می‌کنند و آموزش این مهارت‌ها را به دانش آموزان مورد تاکید قرار می‌دهند (probert, 2009) در برخی دیگر از کشورها این آموزش در دانشگاه‌ها و برای دانشجویان به عنوان ضرورتی اجتناب ناپذیر شناخته می‌شود (Kokic, 2012). در ایران در سال‌های اخیر به آموزش سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌ها تاکید شده است، اما نقش کتابخانه‌ها و کتابداران در این میان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بی تردید کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به عنوان نهادهای وابسته به نظام‌های آموزشی و کتابداران به عنوان باسوادان اطلاعاتی، در اجرایی کردن این برنامه‌ها جایگاه ویژه‌ای دارند. در میان کتابخانه‌ها، کتابخانه‌های ملی به عنوان کتابخانه مادر که معمولاً وظیفه تدوین راهبردهای ملی در زمینه کتابخانه و کتابداری را برعهده دارند، در زمینه آموزش سواد اطلاعاتی نیز نقش پر رنگ‌تری می‌توانند ایفا کنند.

در ماده یک قانون اساسنامه کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر وظیفه آموزشی این کتابخانه تاکید شده است و در این راستا برنامه‌های مدون و پراکنده‌ای در رابطه با آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به اعضا اجرا شده است که از آن جمله می‌توان به برگزاری کارگاه‌های جستجو و بازیابی اطلاعات، کارگاه‌های آشنایی با خدمات کتابخانه‌ای، کارگاه‌های مقاله‌نویسی علمی و غیره اشاره کرد که هم در محل کتابخانه و هم در نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب هر ساله به عنوان برنامه‌های جانبی سازمان اسناد و کتابخانه ملی برای مراجعه‌کنندگان برگزار می‌شود.

از اردیبهشت ماه ۱۳۸۸ واحد مرجع مجازی اداره کل اطلاع‌رسانی معاونت کتابخانه ملی سلسله کارگاه‌های آموزشی رایگانی را برای اعضای کتابخانه به منظور ارتقای سطح سواد اطلاعاتی آنها برگزار کرده که با استقبال از سوی مراجعه‌کنندگان روبرو شده است. این استقبال نشان دهنده نیاز جامعه استفاده‌کننده از کتابخانه ملی که جامعه‌ای دانشگاهی- تحقیقاتی محسوب می‌شوند^۱، به یادگیری این مهارت‌هاست. اجرای چنین دوره‌های آموزشی از سوی کتابخانه ملی اقدامی بسیار پسندیده و مناسب است که قطعاً تأثیر زیادی در ارتقای سطح سواد اطلاعاتی اعضای این کتابخانه و در نتیجه بهره‌برداری بهتر و بیشتر آنها از این آموزش‌ها در جهت پیشبرد پژوهش‌ها خواهد داشت. یکی از ضروریات موفق‌تر شدن این برنامه‌های آموزشی، سنجش سواد اطلاعاتی اعضا بطور دقیق است تا بر اساس نتایج حاصل از آن بتوان برنامه‌های آموزشی را با توجه به نیاز اعضا تدوین کرد.

معمولاً مدرسان سواد اطلاعاتی از جمله کتابداران در تدوین چارچوبی برای برنامه‌های آموزش سواد اطلاعاتی، به استانداردهای سواد اطلاعاتی انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی ایالات متحده^۲ استناد می‌کنند (Bridges, 2012). در این استاندارد، سواد اطلاعاتی مجموعه توانمندی‌هایی تعریف شده است که افراد به کمک آن می‌توانند زمان نیاز به اطلاعات را تشخیص داده و به مکان‌یابی و استفاده مؤثر از اطلاعات مورد نیاز بپردازند (پریرخ، ۱۶، ۱۳۸۶).

پنج مهارت اصلی برای فرد با سواد اطلاعاتی بر اساس این استاندارد عبارت است از:

۱. تشخیص ماهیت و میزان اطلاعات مورد نیاز (تشخیص نیاز اطلاعاتی)

۱. بر اساس آیین‌نامه عضویت کتابخانه ملی، شرط پذیرش درخواست عضویت دارا بودن حداقل سطح تحصیلات کارشناسی و یا دارا بودن اثر پژوهشی منتشر شده مانند کتاب، مقاله و ... است.

۲. بازیابی مؤثر اطلاعات مورد نیاز
  ۳. ارزیابی نقادانه منابع و اطلاعات بازیابی شده
  ۴. استفاده مؤثر از اطلاعات بدست آمده برای انجام یک هدف خاص
  ۵. آشنایی و درک مباحث اقتصادی، حقوقی، اجتماعی و اخلاقی مرتبط با کاربرد اطلاعات و فناوری اطلاعات
- بر اساس استاندارد ACRL فردی که هر پنج مهارت فوق را دارا باشد به عنوان یک فرد با سواد اطلاعاتی شناخته می‌شود. قابلیت استفاده از استاندارد فوق توسط قاسمی (۱۳۸۶) برای سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه‌های ایران مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن، استفاده از این استاندارد برای سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان ایرانی را نیز تأیید کرد.
- از این رو پژوهش حاضر در صدد است با سنجش سواد اطلاعاتی اعضای کتابخانه ملی بر اساس استانداردهای ACRL به پرسش‌های زیر پاسخ گوید:
۱. سطح سواد اطلاعاتی مراجعان سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در هر یک از مهارت‌های پنجگانه سواد اطلاعاتی به چه میزان است؟
  ۲. بین سواد اطلاعاتی مراجعان برحسب کدامیک از ویژگی‌های جمعیت شناختی آنها تفاوت معناداری وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

توجه به یادگیری و افزایش توان علمی در ایران از دیر باز مورد توجه بوده است و این تأکید را می‌توان در بسیاری از متون تاریخی مشاهده کرد. یکی از شاخص‌ترین آنها در شعری از شاعر بلند آوازه ایران فردوسی طوسی در قرن ۴ است:

چنین گفت پیغمبر راست گوی
ز گهواره تا گور دانش بجوی

این شعر تأکید آموزه‌های دینی و اجتماعی ایرانیان بر یادگیری مادام‌العمر را نشان می‌دهد و یادگیری مادام‌العمر مهمترین دست‌آورد سواد اطلاعاتی است! اما مفهوم مدرن سواد اطلاعاتی و آموزش استفاده‌کنندگان کتابخانه‌ها نخستین بار در اوایل دهه ۶۰ در ترجمه یک مقاله با عنوان "آموزش استفاده‌کننده به عنوان بخشی از برنامه ریزی و مدیریت خدمات اطلاع‌رسانی" در متون کتابداری مطرح شد. پس از آن در اولین سمینار اطلاع‌رسانی پزشکی در سال ۱۳۶۷ که در مشهد برگزار شد ارائه مقاله‌ای با عنوان "رهنمودهایی برای آموزش روش استفاده از کتابخانه‌های علوم پزشکی" یکی دیگر از نخستین تلاشها برای جلب توجه کتابداران ایرانی به آموزش شیوه استفاده از کتابخانه‌ها بود (پریخ، ۳۲، ۱۳۸۶). پس از آن سواد اطلاعاتی چه از لحاظ آموزش و چه سنجش آن در بین گروه‌های مختلف در کتابخانه‌های مختلف دانشگاهی و عمومی مورد بررسی قرار گرفت. از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به پژوهش بختیارزاده (۱۳۸۱) برای پایان‌نامه کارشناسی ارشد که به بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه الزهراء(س) پرداخته است، اشاره کرد. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که سطح سواد اطلاعاتی جامعه پژوهش کم بوده و بین رشته‌های مختلف تحصیلی جامعه مورد بررسی از نظر سواد اطلاعاتی اختلاف معناداری وجود دارد.

رحیمی، الماسی و آل مختار (۱۳۸۴) در تحقیقی با عنوان «وضعیت سواد اطلاعاتی و عوامل مؤثر بر آن در میان کتابداران و اطلاع‌رسانان و کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان» به روش پیمایشی و از طریق پرسشنامه سواد اطلاعاتی ۳۹ نفر از کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج به دست آمده نشان داد که آگاهی کتابداران از نیازهای اطلاعاتی جامعه تحت پوشش خود در سطح مطلوب و شناخت آنها نسبت به منابع مورد نیاز مراجعان در حد متوسط بود. بر اساس سایر یافته‌ها، میزان آگاهی و تسلط کتابداران به فنون جستجو و بازیابی اطلاعات در سطح خوب بود. همچنین یافته‌های آماری نشانگر سطح بسیار ضعیف تکنیکی کتابداران در مورد شیوه‌های مختلف دسترسی به اطلاعات بود.

قاسمی، دیانی، داورپناه و شعبانی ورکی (۱۳۸۶) در تحقیق خود با عنوان «هنجاریابی استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی (ای سی آر ال) برای جامعه دانشگاهی ایران» که به روش پیمایشی و تحلیل محتوا صورت گرفت، سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی، تهران، شیراز و چمران را بر اساس استاندارد ای سی آر ال مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که دانشجویان از نظر وضعیت سواد اطلاعاتی در سطح قابل قبولی (میانگین بالاتر از ۳/۷) و دانشجویان دکتری در سطح بالاتری از هم‌تایان دیگر خود قرار داشتند. در تحلیل محتوای اسناد توسعه ملی (سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، سند برنامه چهارم توسعه اجتماعی اقتصادی کشور، سند راهبردی نظام توسعه علمی کشور، سند توسعه پژوهش و فناوری) نیز مشاهده شد که این اسناد به نقش اطلاعات و دانش در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی توجه بسیاری داشته‌اند و این خود ضرورت توسعه و ترویج آموزش سواد اطلاعاتی را تبیین می‌کند.

افضلی و تفرشی (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «نقش و جایگاه کتابخانه‌های صدا و سیما در ارتقاء سواد اطلاعاتی کاربران» به روش پیمایشی مشخص کردند که سواد اطلاعاتی ۴۳ درصد کاربران در حد خیلی زیاد و زیاد و ۵۷ درصد در حد کم و خیلی کم است. مهمترین اولویت‌های آموزشی سواد اطلاعاتی کاربران «آشنایی با منابع مرجع الکترونیکی» است. همچنین نتایج آن مشخص کرد که افزایش دفعات مراجعه به کتابخانه بر افزایش سواد اطلاعاتی آنها مؤثر است.

میری و چشمه‌سهرابی (۱۳۹۰) در بررسی «سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر کارشناسی دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک در محیط دیجیتال» که به روش پیمایشی تحلیلی صورت گرفت، سواد اطلاعاتی ۲۱۳ دانشجوی سال آخر کارشناسی را بر اساس استاندارد انجمن کتابخانه‌های آموزشی و پژوهشی امریکا^۱ مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد جامعه پژوهش در تشخیص نیاز به اطلاعات در سطحی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارند، اما از نظر مهارت‌های دستیابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات، همچنین آشنایی با مسائل حقوقی اطلاعات و نیز بهره‌مندی از مهارت‌های پیش زمینه سواد اطلاعاتی و درک اهمیت اطلاعات در سطحی بالاتر از متوسط قرار دارند. مؤثرترین عامل در سطح سواد اطلاعاتی نیز یادگیری غیر رسمی از طریق استادان و دوستان اعلام شده است.

برجیان (۱۳۹۰) در پایان نامه خود به بررسی سواد اطلاعاتی کتابداران سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران پرداخت. نتایج نشان داد که کتابداران در تمام مهارت‌های سواد اطلاعاتی در سطح نامطلوبی قرار دارند.

چان (Chan, 2003) در گزارش خود با عنوان «کسب سواد اطلاعاتی برنامه اجباری دانشجویان دوره کارشناسی: تجربه دانشگاه مالایا» در کنفرانس بین‌المللی ایفلا ضمن اشاره به برنامه‌های آموزش سواد اطلاعاتی این دانشگاه برای دانشجویان کارشناسی اشاره می‌کند که نتایج حاصل از ارزیابی دیدگاه دانشجویان و مدرسان پس از ارائه آموزش نشان می‌دهد اکثر دانشجویان به یادگیری محلی‌یابی منابع چه چاپی و چه الکترونیکی بیشتر علاقه مند هستند. از سوی دیگر مدرسان در رابطه با دوره برگزار شده دیدگاه‌های متفاوتی داشته برخی آن را مفید و برخی آن را غیر مفید دانستند.

سادیولا، پک و درمان (Derman, 2009 & Sadiolu, Pek) در بررسی مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلمان دریافتند که آنها دانش دقیق و مهارت لازم را در موضوع مورد تدریس خود ندارند و نیاز به گذراندن یک دوره آموزش سواد اطلاعاتی در ابتدای آموزش دانشگاهی وجود دارد. هر چند بر اساس نتایج پژوهش تفاوت‌های چشمگیری بین دانشجویان مرد در رابطه با مهارت‌های بازیابی و ارزیابی اطلاعات دیده شد، تفاوت جنسیتی در سواد اطلاعاتی معلمان مشاهده نشد.

کینگزلی و دیگران (Kingsley et al., 2011) به بررسی مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان ترم یک دندانپزشکی که طی دو دوره به آنها آموزش داده شده بود، پرداختند. نتایج نشان داد که تقریباً نیمی از دانشجویان به یک یا تعداد بیشتری از سوالات نتوانسته بودند پاسخ دهند. ۷۵/۷ درصد دانشجویانی که پاسخ اشتباه داده بودند، اعلام داشتند که از گوگل به عنوان پایگاه مورد نظر

برای جستجو استفاده کرده‌اند. از سوی دیگر ۸۶/۷٪ دانشجویانی که پایگاه PubMed را برای جستجو انتخاب کرده بودند، توانسته بودند پاسخ درست ارائه دهند، اما بعد از یک ساعت راهنمایی و آموزش به شکل مجازی از سوی کتابداران علوم بهداشتی، تمام دانشجویان توانستند منابع مبتنی بر شواهد را برای انجام فعالیت‌های درسی خود بازیابی کنند.

سان و لیو (Sun & Liu, 2012) در پژوهشی با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته، به بررسی رابطه جنسیت با سواد اطلاعاتی دانشجویان رشته‌های علوم و مهندسی پرداختند. نتایج تأثیر تفاوت جنسیتی بر سواد اطلاعاتی را تأیید کرد. نتیجه آزمون تی برای دو گروه دانشجویان دختر و پسر تفاوت زیاد در درک گستره مفهوم سواد اطلاعاتی، اعتباریابی اطلاعات و اخلاق استفاده از اطلاعات را نشان داد. نتایج حاکی از این بود که مریدان سواد اطلاعاتی لازم است در آموزش دانشجویان دختر، تأکید بیشتری بر آموزش مفهوم سواد اطلاعاتی، اعتباریابی اطلاعات و اخلاق استفاده از اطلاعات داشته باشند.

همان‌گونه که اشاره شد پژوهش‌های صورت گرفته تاکنون بیشتر سطح سواد اطلاعاتی را در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی را مورد سنجش قرار داده‌اند اما در کتابخانه ملی به عنوان یک نهاد فرهنگی-آموزشی هنوز اقدامی در زمینه سنجش سطح سواد اطلاعاتی مراجع‌کنندگان صورت نگرفته است و پژوهش حاضر اولین مطالعه در این زمینه است.

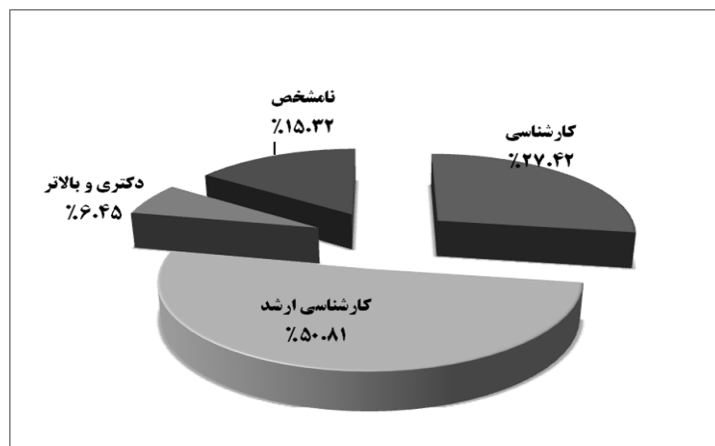
روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه خود اظهاری سنجش سواد اطلاعاتی ACRL صورت گرفت. این پرسشنامه در قالب ۸۸ پرسش بسته بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم شده است. تعداد مراجع‌کنندگان روزانه کتابخانه ملی بطور متوسط ۳۰۰ نفر است که با توجه به روش پژوهش بر اساس جدول مورگان حجم نمونه انتخاب شد. تعداد ۱۶۹ پرسشنامه در بین مراجع‌کنندگان کتابخانه ملی بطور تصادفی توزیع گردید که در نهایت به ۱۲۴ پرسشنامه پاسخ داده شد. برای تهیه جداول و نمودارها از نرم افزار مایکروسافت اکسل و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS ویرایش هجدهم استفاده شد.

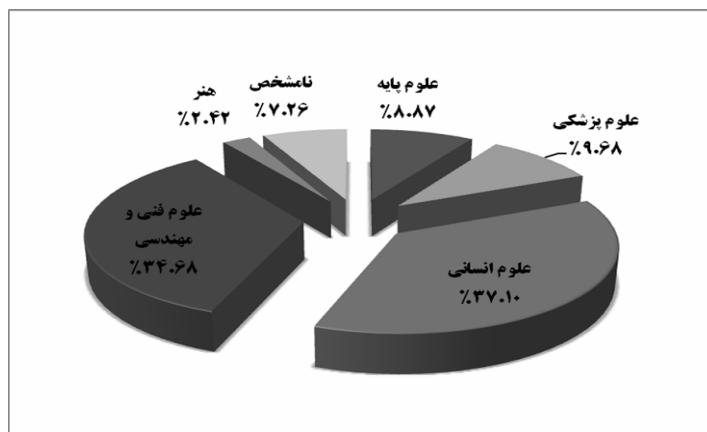
یافته‌های پژوهش

۰ ویژگی‌های جمعیت شناختی

یافته‌ها نشان داد که ۵۱ درصد از جامعه پژوهش را زنان تشکیل می‌دهند. ۵۰/۸۱٪ مراجع‌کنندگان دانشجوی یا فارغ التحصیل کارشناسی ارشد و ۶/۴۵٪ در مقطع دکتری و بالاتر هستند. از نظر رشته تحصیلی اکثر آنها به ترتیب متعلق به رشته‌های گروه علوم انسانی (۳۷/۱۰٪) و علوم فنی و مهندسی (۳۴/۶۸٪) است.

نمودار ۱. توزیع فراوانی مراجعان بر حسب سطح تحصیلات

نمودار ۲. توزیع فراوانی مراجعان برحسب رشته تحصیلی

جدول ۱. توزیع فراوانی مراجعان بر حسب سن

سن مراجعه‌کنندگان	فراوانی	درصد فراوانی
بیشتر تا بیست و پنج سال	۴۵	۳۶/۲۹
بیست و شش تا سی سال	۵۴	۴۳/۵۵
سی و یک تا سی و پنج سال	۹	۷/۲۶
سی و شش تا چهل سال	۳	۲/۴۲
چهل و یک تا چهل و پنج سال	۰	۰
چهل و شش تا پنجاه سال	۱	۰/۸۱
پنجاه و یک تا پنجاه و پنج سال	۲	۱/۶۱
بالاتر از ۵۵ سال	۰	۰
نامشخص	۱۰	۸/۰۶
جمع کل	۱۲۴	۱۰۰

از نظر سن ۷۹/۸۴ درصد مراجعه‌کنندگان کتابخانه ملی در گروه سنی بیست تا سی سال یعنی سنین دانشجویی قرار دارند.

جدول ۲. میانگین سطوح سواد اطلاعاتی اعضای کتابخانه ملی

میانگین	سطوح پنجگانه سواد اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان کتابخانه ملی
۳/۵۲	سطح یک (تشخیص ماهیت و میزان اطلاعات مورد نیاز)
۳/۵۶	سطح دو (بازیابی مؤثر اطلاعات مورد نیاز)
۳/۶۲	سطح سه (ارزیابی نقادانه منابع و اطلاعات بازیابی شده)
۳/۵۷	سطح چهار (استفاده مؤثر از اطلاعات بدست آمده برای انجام یک هدف خاص)
۳/۷۹	سطح پنج (آشنایی و درک مباحث اقتصادی، حقوقی، اجتماعی و اخلاقی مرتبط با کاربرد اطلاعات و فناوری اطلاعات)

۰ پرسش اساسی ۱. سطح سواد اطلاعاتی مراجعان سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در هر یک از

مهارت‌های پنجگانه سواد اطلاعاتی به چه میزان است؟

داده‌های جدول ۲ میانگین سطح سواد اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان کتابخانه ملی را بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت نشان می‌دهد (یک کمترین و پنج بالاترین سطح سواد اطلاعاتی). از میان سطوح پنجگانه سواد اطلاعاتی همانگونه که داده‌های جدول

مشخص کرده است، مراجعان در سطح پنجم یعنی آشنایی و درک مباحث اقتصادی، حقوقی، اجتماعی و اخلاقی مرتبط با کاربرد اطلاعات و فناوری اطلاعات بالاترین و در مهارت تشخیص ماهیت و میزان اطلاعات مورد نیاز کمترین میانگین امتیاز را دارند. برای سنجش میانگین کلی سطح سواد اطلاعاتی مراجعه کنندگان از آزمون T تک نمونه استفاده شد. با توجه به این که مقدار t محاسبه شده ۹/۷۹ با درجه آزادی ۱۲۳ در سطح اصمیتان ۹۵ درصد از لحاظ آماری معنی دار است بنابراین بین میانگین بدست آمده (۳۴۴/۱۰) و میانگین مقایسه شده (۲۹۴) از لحاظ آماری تفاوت معنی داری وجود دارد و با توجه به این که میانگین بدست آمده بزرگتر از میانگین مقایسه شده است، بنابراین می توان گفت میزان سواد اطلاعاتی مراجعان در حد زیادی است.

جدول ۳. آزمون t تک نمونه ای برای تعیین میزان سواد اطلاعاتی

سطح معنی داری	درجه آزادی	T مقدار	میانگین مقایسه شده	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	--
۰/۰۰۰	۱۲۳	۹/۷۹۳	۲۹۴	۵/۱۱۶۶۴	۵۶/۹۷۶۵۱	۳۴۴/۱۰۴۸	۱۲۴	نمره کل سواد اطلاعاتی

۰ پرسش اساسی ۲. بین سواد اطلاعاتی مراجعان برحسب کدامیک از ویژگی های جمعیت شناختی آنها تفاوت معناداری وجود دارد؟

الف) جنسیت

در خصوص سنجش تفاوت معنادار در سطح سواد اطلاعاتی مراجعه کنندگان برحسب جنسیت، همانطور که داده های جدول ۴ نشان می دهد مقدار t محاسبه شده در کلیه سطوح و نمره کل سواد اطلاعاتی از لحاظ آماری معنی دار نیست؛ بنابراین می توان گفت میزان سواد اطلاعاتی و سطوح پنجگانه آن هیچ تفاوتی بین زنان و مردان ندارد و میزان آگاهی هر دو گروه در این زمینه یکسان است.

جدول ۴. آزمون t برای گروه های مستقل برای تعیین میزان سواد اطلاعاتی در زنان و مردان

نتیجه	سطح معنی داری	درجه آزادی	T مقدار	سطح معنی داری	F مقدار	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	جنسیت	سطوح سواد اطلاعاتی
آزمون معنی دار نیست	۰/۲۹۱	۱۱۶	۱/۰۶۱	۰/۷۸۶	۰/۰۷۴	۱/۸۹۳	۱۵/۰۲۱	۹۵/۴۸	۶۳	زن	سطح یک
						۱/۹۸۲	۱۴/۷۰۲	۹۲/۵۶	۵۵	مرد	
آزمون معنی دار نیست	۰/۵۲۸	۱۱۶	۰/۶۳۳	۰/۷۰۵	۰/۱۴۴	۱/۹۸۵	۱۵/۷۵۶	۷۷/۸۶	۶۳	زن	سطح دو
						۲/۰۷۷	۱۵/۴۰۴	۷۶/۰۴	۵۵	مرد	
آزمون معنی دار نیست	۰/۷۶۳	۱۱۶	۰/۳۰۲	۰/۷۴۷	۰/۱۰۵	۲/۲۴۳	۱۷/۸۰۰	۸۹/۱۹	۶۳	زن	سطح سه
						۲/۳۸۷	۱۷/۷۰۴	۸۸/۲۰	۵۵	مرد	
آزمون معنی دار نیست	۰/۷۱۸	۱۱۶	۰/۳۶۲	۰/۵۸۰	۰/۳۰۸	۱/۰۷۲	۸/۵۱۲	۳۴/۹۷	۶۳	زن	سطح چهار
						۱/۰۶۹	۷/۹۲۷	۳۴/۴۲	۵۵	مرد	
آزمون معنی دار نیست	۰/۴۴۰	۱۱۶	۰/۷۷۴	۰/۶۶۷	۰/۱۸۶	۱/۴۵۵	۱۱/۵۴۷	۴۸/۲۱	۶۳	زن	سطح پنج
						۱/۲۶۹	۹/۴۱۰	۴۶/۶۹	۵۵	مرد	
آزمون معنی دار نیست	۰/۴۶۳	۱۱۶	۰/۷۳۶	۰/۹۷۱	۰/۰۰۱	۷/۵۵۱۷۲	۵۹/۹۳۹۹۳	۳۴۵/۶۹۸۴	۶۳	زن	نمره کل سواد اطلاعاتی
						۷/۳۱۵۳۷	۵۴/۲۵۲۲۵	۳۳۷/۹۰۹۱	۵۵	مرد	

ب) سطح تحصیلات

همان طور که در جدول ۵ ملاحظه می شود میانگین سواد اطلاعاتی و سطوح پنجگانه آن در بین دارندگان مدرک دکتری بیشتر از سایر مدارک بوده است. به همین منظور برای تعیین معنی دار بودن تفاوت میانگین سواد اطلاعاتی و سطوح آن آزمون آنالیز واریانس مطابق داده های جدول ۵ انجام شد.

جدول ۵. شاخص‌های آماری سواد اطلاعاتی و سطوح آن بر حسب مدرک تحصیلی

سطوح سواد اطلاعاتی	سطح تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد
سطح یک	کارشناسی	۳۴	۹۲/۲۶	۱۵/۳۹۴	۲/۶۴۰
	کارشناسی ارشد	۶۳	۹۴/۷۶	۱۴/۸۷۶	۱/۸۷۴
	دکتری	۸	۹۹/۳۸	۱۱/۴۳۹	۴/۰۴۴
	جمع	۱۰۵	۹۴/۳۰	۱۴/۸۱۲	۱/۴۴۵
سطح دو	کارشناسی	۳۴	۷۶/۷۴	۱۵/۹۵۱	۲/۷۳۶
	کارشناسی ارشد	۶۳	۷۶/۰۶	۱۶/۱۶۳	۲/۰۳۶
	دکتری	۸	۸۸/۱۳	۸/۹۸۳	۳/۱۷۶
	جمع	۱۰۵	۷۷/۲۰	۱۵/۸۷۳	۱/۵۴۹
سطح سه	کارشناسی	۳۴	۸۷/۹۷	۱۹/۱۹۰	۳/۲۹۱
	کارشناسی ارشد	۶۳	۹۰/۰۵	۱۷/۷۵۲	۲/۲۳۷
	دکتری	۸	۹۵/۸۸	۱۱/۲۳۱	۳/۹۷۱
	جمع	۱۰۵	۸۹/۸۲	۱۷/۸۱۰	۱/۷۳۸
سطح چهار	کارشناسی	۳۴	۳۴/۶۸	۹/۳۸۳	۱/۶۰۹
	کارشناسی ارشد	۶۳	۳۴/۱۳	۸/۱۲۷	۱/۰۲۴
	دکتری	۸	۴۰/۷۵	۶/۸۸۲	۲/۴۳۳
	جمع	۱۰۵	۳۴/۸۱	۸/۵۷۳	۰/۸۳۷
سطح پنج	کارشناسی	۳۴	۴۶/۹۴	۱۲/۲۷۷	۲/۱۰۵
	کارشناسی ارشد	۶۳	۴۷/۳۰	۱۰/۳۸۹	۱/۳۰۹
	دکتری	۸	۵۵/۱۳	۷/۱۰۰	۲/۵۱۰
	جمع	۱۰۵	۴۷/۷۸	۱۰/۹۵۸	۱/۰۶۹
نمره کل سواد اطلاعاتی	کارشناسی	۳۴	۳۳۸/۵۸۸۲	۶۳/۸۳۲۷۰	۱۰/۹۴۷۲۲
	کارشناسی ارشد	۶۳	۳۴۲/۳۰۱۶	۵۷/۳۰۲۷۱	۷/۲۱۹۴۶
	دکتری	۸	۳۷۹/۲۵۰۰	۳۷/۷۹۵۵۰	۱۳/۳۶۲۷۳
	جمع	۱۰۵	۳۴۴/۹۱۴۳	۵۸/۷۶۶۳۴	۵/۷۳۵۰۱

جدول ۶. آزمون آنالیز واریانس برای تعیین تفاوت میانگین سواد اطلاعاتی بر حسب مدرک تحصیلی

سطوح سواد اطلاعاتی	گروه‌ها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معنی داری	نتیجه
سطح یک	بین گروه‌ها	۳۶۰/۳۲۶	۲	۱۸۰/۱۶۳	۰/۸۱۸	۰/۴۴۴	تفاوت معنی دار نیست
	درون گروه‌ها	۲۲۴۵۵/۹۲۱	۱۰۲	۲۲۰/۱۵۶			
	جمع	۲۲۸۱۶/۲۴۸	۱۰۴				
سطح دو	بین گروه‌ها	۱۰۴۳/۵۶۱	۲	۵۲۱/۷۸۱	۲/۱۱۵	۰/۱۲۶	تفاوت معنی دار نیست
	درون گروه‌ها	۲۵۱۵۹/۲۳۹	۱۰۲	۲۴۶/۶۵۹			
	جمع	۲۶۲۰۲/۸۰۰	۱۰۴				
سطح سه	بین گروه‌ها	۴۱۲/۸۵۹	۲	۲۰۶/۴۳۰	۰/۶۴۶	۰/۵۲۶	تفاوت معنی دار نیست
	درون گروه‌ها	۳۲۵۷۴/۷۰۳	۱۰۲	۳۱۹/۳۶۰			
	جمع	۳۲۹۸۷/۵۶۲	۱۰۴				
سطح چهار	بین گروه‌ها	۳۱۲/۲۶۵	۲	۱۵۶/۱۳۳	۲/۱۷۲	۰/۱۱۹	تفاوت معنی دار نیست
	درون گروه‌ها	۷۳۳۱/۹۲۵	۱۰۲	۷۱/۸۸۲			
	جمع	۷۶۴۴/۱۹۰	۱۰۴				
سطح پنج	بین گروه‌ها	۴۶۹/۹۳۵	۲	۲۳۴/۹۶۷	۱/۹۹۴	۰/۱۴۱	تفاوت معنی دار نیست
	درون گروه‌ها	۱۲۰۱۸/۰۲۷	۱۰۲	۱۱۷/۸۲۴			
	جمع	۱۲۴۸۷/۹۶۲	۱۰۴				
نمره کل سواد اطلاعاتی	بین گروه‌ها	۱۱۱۱۷/۲۲۳	۲	۵۵۵۸/۶۱۲	۱/۶۲۹	۰/۲۰۱	تفاوت معنی دار نیست
	درون گروه‌ها	۳۴۸۰۴۵/۰۰۵	۱۰۲	۳۴۱۲/۲۰۶			
	جمع	۳۵۹۱۶۲/۲۲۹	۱۰۴				

با توجه به این که آزمون آنالیز واریانس برای کلیه سطوح و همچنین نمره کل سواد اطلاعاتی از لحاظ آماری معنی‌دار نیست بنابراین بین میزان سواد اطلاعاتی بر حسب دارندگان مدارک تحصیلی گوناگون هیچ تفاوتی از لحاظ آماری وجود ندارد.

جدول ۷. آزمون آنالیز واریانس برای تعیین تفاوت میانگین سواد اطلاعاتی بین گروه‌های تحصیلی

نتیجه	سطح معنی‌داری	F مقدار	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	گروه‌ها	سطوح سواد اطلاعاتی
تفاوت معنی‌دار نیست	۰/۵۵۰	۰/۷۰۷	۱۵۹/۴۶۷	۳	۴۷۸/۴۰۲	بین گروه‌ها	سطح یک
			۲۲۵/۵۵۲	۱۱۱	۲۵۰۳۶/۲۴۱	درون گروه‌ها	
			---	۱۱۴	۲۵۵۱۴/۶۴۳	جمع	
تفاوت معنی‌دار نیست	۰/۹۱	۲/۲۱۳	۵۲۱/۷۸۸	۳	۱۵۶۵/۳۶۴	بین گروه‌ها	سطح دو
			۲۳۵/۸۱۸	۱۱۱	۲۶۱۷۵/۸۱۸	درون گروه‌ها	
			---	۱۱۴	۲۷۷۴۱/۱۸۳	جمع	
تفاوت معنی‌دار نیست	۰/۳۴۴	۱/۱۲۱	۳۵۵/۱۷۶	۳	۱۰۶۵/۵۲۹	بین گروه‌ها	سطح سه
			۳۱۶/۷۰۴	۱۱۱	۳۵۱۵۴/۱۵۸	درون گروه‌ها	
			---	۱۱۴	۳۶۲۱۹/۶۸۷	جمع	
تفاوت معنی‌دار نیست	۰/۲۸۳	۱/۲۸۵	۸۷/۷۵۹	۳	۲۶۳/۲۷۸	بین گروه‌ها	سطح چهار
			۶۸/۲۷۸	۱۱۱	۷۵۷۸/۸۴۴	درون گروه‌ها	
			---	۱۱۴	۷۸۴۲/۱۲۲	جمع	
تفاوت معنی‌دار نیست	۰/۱۳۰	۱/۹۲۵	۲۱۴/۰۶۶	۳	۶۴۲/۱۹۷	بین گروه‌ها	سطح پنج
			۱۱۱/۲۰۵	۱۱۱	۱۲۳۴۳/۷۶۸	درون گروه‌ها	
			---	۱۱۴	۱۲۹۸۵/۹۶۵	جمع	
تفاوت معنی‌دار نیست	۰/۱۶۳	۱/۷۳۸	۵۶۷۳/۸۷۷	۳	۱۷۰۲۱/۶۳۰	بین گروه‌ها	نمره کل سواد اطلاعاتی
			۳۲۶۴/۰۷۶	۱۱۱	۳۶۲۳۱۲/۴۵۷	درون گروه‌ها	
			---	۱۱۴	۳۷۹۳۳۴/۰۸۷	جمع	
			۳۲۶۴/۰۷۶	۱۱۱	۳۶۲۳۱۲/۴۵۷	درون گروه‌ها	
			---	۱۱۴	۳۷۹۳۳۴/۰۸۷	جمع	

ج) رشته تحصیلی

از آنجایی که میزان سواد اطلاعاتی و سطوح پنجگانه آن (به جز سطح ۳) در بین گروه پزشکی بیشتر از سایر گروه‌ها بود برای تعیین معنی‌دار بودن تفاوت، آزمون آنالیز واریانس انجام شد. با توجه به این که آزمون آنالیز واریانس برای کلیه سطوح و همچنین نمره کل سواد اطلاعاتی از لحاظ آماری معنی‌دار نیست، بنابراین میزان سواد اطلاعاتی بر حسب گروه‌های تحصیلی گوناگون هیچ تفاوتی از لحاظ آماری ندارد.

د) سن

جهت آزمون وجود تفاوت معنادار در سطح سواد اطلاعاتی مراجعان بر حسب سن از آزمون آنالیز واریانس استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، بین سطوح پنجگانه سواد اطلاعاتی بر حسب سن مراجعان تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۸. آزمون آنالیز واریانس برای تعیین تفاوت میانگین سواد اطلاعاتی بر حسب سن

سطوح سواد اطلاعاتی	گروه‌ها	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F مقدار	سطح معنی داری	نتیجه
سطح یک	بین گروه‌ها	۹۷۲/۸۳۳	۵	۱۹۴/۵۶۷	۰/۸۷۲	۰/۵۰۲	تفاوت
	درون گروه‌ها	۲۴۰۹۳/۴۴۸	۱۰۸	۲۲۳/۰۸۷			معنی دار نیست
	جمع	۲۵۰۶۶/۲۸۱	۱۱۳				
سطح دو	بین گروه‌ها	۱۰۸۰/۶۲۵	۵	۲۱۶/۱۲۵	۰/۸۶۴	۰/۵۰۸	تفاوت
	درون گروه‌ها	۲۷۰۰۲/۸۹۳	۱۰۸	۲۵۰/۰۲۷			معنی دار نیست
	جمع	۲۸۰۸۳/۵۱۸	۱۱۳				
سطح سه	بین گروه‌ها	۲۸۵۶/۴۹۷	۵	۵۷۱/۲۹۹	۱/۸۲۵	۰/۱۱۴	تفاوت
	درون گروه‌ها	۳۳۸۱۳/۷۹۳	۱۰۸	۳۱۳/۰۹۱			معنی دار نیست
	جمع	۳۶۶۷۰/۲۸۹	۱۱۳				
سطح چهار	بین گروه‌ها	۴۷۴/۶۴۰	۵	۹۴/۹۲۸	۱/۴۳۱	۰/۲۱۹	تفاوت
	درون گروه‌ها	۷۱۶۶/۲۸۱	۱۰۸	۶۶/۳۵۴			معنی دار نیست
	جمع	۷۶۴۰/۹۲۱	۱۱۳				
سطح پنج	بین گروه‌ها	۸۲۸/۴۳۷	۵	۱۶۵/۶۸۷	۱/۴۴۹	۰/۲۱۳	تفاوت
	درون گروه‌ها	۱۲۳۴۶/۰۸۹	۱۰۸	۱۱۴/۳۱۶			معنی دار نیست
	جمع	۱۳۱۷۴/۵۲۶	۱۱۳				
نمره کل سواد اطلاعاتی	بین گروه‌ها	۲۴۰۴۰/۶۴۷	۵	۴۸۰۸/۱۲۹	۱/۴۶۹	۰/۲۰۶	تفاوت
	درون گروه‌ها	۳۵۳۴۷۰/۸۰۰	۱۰۸	۳۲۷۲/۸۷۸			معنی دار نیست
	جمع	۳۷۷۵۱۱/۴۴۷	۱۱۳				

نتیجه‌گیری

بر اساس آیین نامه عضویت کتابخانه ملی دارا بودن حداقل سطح تحصیلات کارشناسی شرط لازم برای عضویت در آن است. از این رو اکثر جامعه استفاده‌کننده این کتابخانه در حقیقت قشر دانشگاهی کشور محسوب می‌شوند. در حال حاضر آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی بیشتر در دانشگاه‌ها مورد توجه قرار گرفته تا مدارس و یا سایر مراکز آموزشی، بنابراین جامعه استفاده‌کننده از کتابخانه ملی افرادی هستند که یا این آموزش‌ها را در دانشگاه‌ها دریافت کرده‌اند و یا در حال یادگیری آن هستند. بنابراین نتایج این پژوهش می‌تواند در مورد میزان مؤثر بودن آموزش‌هایی که در دانشگاه‌ها در زمینه آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به دانشجویان ارائه می‌شود، نیز اشاراتی ضمنی داشته باشد.

میانگین کلی سواد اطلاعاتی اعضای کتابخانه ملی در سطح خوبی قرار دارد. همان‌گونه که داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی سطح یک یعنی تشخیص نیاز اطلاعاتی و سطح دو یعنی بازیابی اطلاعات نسبت به سایر سطوح از اولویت بالاتری برخوردار است و مسئولان آموزش کتابخانه ملی و نیز مدرسان کارگاه‌های آموزشی سواد اطلاعاتی، در برنامه ریزی دوره‌های آموزشی سواد اطلاعاتی ابتدا لازم است آموزش این مهارت‌ها را مد نظر قرار دهند. نتایج این پژوهش تا حدودی با نتایج پژوهش قاسمی و دیگران (۱۳۸۶) همسوست. در هر دو پژوهش، نتایج نشان از آن داشتند که دانشجویان و اعضای با سطح تحصیلات دکتری نسبت به سایر دانشجویان از نظر میانگین سواد اطلاعاتی در سطح بالاتری قرار دارند که البته این امری طبیعی است چرا که قاعدتاً این گروه از آموزش‌های بیشتری در طول دوران تحصیلات خود نسبت به سایرین برخوردار بوده و انتظار می‌رود که در سطح بالاتری از سواد اطلاعاتی قرار داشته باشند.

در بررسی سطح سواد اطلاعاتی بر حسب جنسیت اعضا، برخلاف نتیجه پژوهش سان و ليو (Sun & Liu, 2012)، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین مراجعان زن و مرد تفاوت معناداری در سطح سواد اطلاعاتی وجود ندارد و زنان و مردان در زمینه سواد اطلاعاتی هر دو در سطح مطلوبی قرار دارند. بر اساس نتایج آزمون‌ها تفاوت معناداری در سطح سواد اطلاعاتی مراجعان بر حسب سایر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شامل سن، رشته تحصیلی و سطح تحصیلات نیز وجود ندارد.

دانش و تخصص اصلی کتابداران مهارت در زمینه فنون دستیابی، سازماندهی و ارزیابی اطلاعات، آگاهی از اصول اخلاقی دستیابی و استفاده از اطلاعات است که به واسطه این مهارت‌ها به عنوان باسوادان اطلاعاتی در جوامع شناخته می‌شوند و حتی بسیاری از دولت‌ها از کتابداران برای آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به اقشار مختلف جامعه به ویژه دانشجویان استفاده می‌کنند (نیلی، ۱۳۸۹، ۹-۱۰). از سوی دیگر، بدون داشتن مهارت کامل در زمینه سطوح سواد اطلاعاتی، کتابداران نمی‌توانند خدمات مناسب و با کیفیتی به مراجعان خود ارائه کنند. از این رو موفقیت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در ارائه خدمات کتابخانه‌ای به خصوص خدمات مرجع در گرو دارا بودن کتابدارانی با سطح سواد اطلاعاتی بالا است.

انتظار می‌رود کتابخانه ملی ایران به‌عنوان کتابخانه مادر که وظیفه سیاست‌گذاری در زمینه خدمات کتابخانه‌ای و کتابداری را برعهده دارد، کتابدارانی با سطح سواد اطلاعاتی بالا داشته باشد اما متأسفانه نتایج پژوهشی که برجیان (۱۳۹۰) به عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد خود در رابطه با سنجش سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه ملی به شیوه اندازه‌گیری عینی سواد اطلاعاتی انجام داد، نشان داد که کتابداران این کتابخانه در مهارت‌های سواد اطلاعاتی در سطح ضعیف قرار دارند. نتایج پژوهش حاضر سطح بالای سواد اطلاعاتی جامعه استفاده‌کننده از کتابخانه ملی را نشان می‌دهد. این عدم تناسب بین سطح سواد اطلاعاتی کتابداران و مراجعه‌کنندگان کتابخانه ملی در بهره‌برداری مراجعان از این کتابخانه از یک سو و ارائه خدمات به خصوص خدمات مرجع مشکلاتی بوجود خواهد آورد که شاید مهمترین آن‌ها تضعیف جایگاه علمی کتابداران نزد مراجعه‌کنندگان باشد. از این رو تدوین برنامه‌های آموزش سواد اطلاعاتی به کتابداران این کتابخانه و سنجش مستمر سواد اطلاعاتی آنها از اولویت و اهمیت بالاتری نسبت به آموزش اعضا برخوردار است و مسئولان کتابخانه ملی باید هر چه سریع‌تر در زمینه آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به کتابداران اقدام نمایند.

همانطور که ذکر شد، داده‌های پژوهش حاضر به شیوه خود اظهاری گردآوری شد. در شیوه خود اظهاری مراجعه‌کننده با توجه به شناختی که از مهارت‌های خویش دارد، اقدام به امتیاز دهی به خود می‌کند. مطابق داده‌های جدول ۲ میانگین امتیاز مراجعه‌کنندگان در رابطه با تشخیص نیاز اطلاعاتی نسبت به سایر مهارت‌ها در حد پایین‌تری قرار دارد. مهارت‌های سواد اطلاعاتی به هم وابسته هستند و نداشتن تبخّر در تشخیص نیاز اطلاعاتی، مهارت در سایر سطوح سواد اطلاعاتی را تردیدپذیر می‌کند؛ چرا که ضعف در تشخیص نیاز اطلاعاتی می‌تواند بازبایی و اعتبارسنجی منابع را نیز دچار مشکل کند. از این رو، به نظر می‌رسد برای اطمینان بیشتر و دسترسی به ارزیابی دقیق‌تری از سطح سواد اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان نیاز باشد این سنجش به شیوه اندازه‌گیری عینی نیز صورت پذیرد تا با مقایسه نتایج حاصل از آن با نتایج این پژوهش، بتوان چشم انداز بهتری در رابطه با سطح سواد اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان بدست آورد.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

۱. سنجش سطح سواد اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به روش اندازه‌گیری عینی و مقایسه نتایج آن با نتایج پژوهش حاضر؛
۲. سنجش اثربخشی کارگاه‌های آموزش سواد اطلاعاتی برای مراجعه‌کنندگان سازمان اسناد و کتابخانه ملی.

منابع

- افضلی، طیب، تفرشی، شکوه (۱۳۸۹). نقش و جایگاه کتابخانه‌های صدا و سیما در ارتقاء سواد اطلاعاتی کاربران. *دانش‌شناسی*، ۳ (۲)، ۱-۱۲.
- بختیاریزاده، اصغر (۱۳۸۱). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه الزهرا (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران.
- برجیان، مهشید (۱۳۹۰). مهارت سواد اطلاعاتی کتابداران و میزان انطباق آن با استاندارد ACRL در کتابخانه ملی ایران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.
- پریرخ، مهری (۱۳۸۶). آموزش سواد اطلاعاتی: مفاهیم، روش‌ها و برنامه‌ها. تهران: نشر کتابدار.
- رحیمی، علیرضا، الماسی، صادق، آل مختار، محمد جواد (۱۳۸۴). وضعیت سواد اطلاعاتی و عوامل مؤثر بر آن در میان کتابداران و اطلاع‌رسانان کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. *مدیریت اطلاعات بهداشت و درمان*، ۳، ۸-۱۴.
- قاسمی، علی حسین، دینانی، محمد حسین، داورپناه، محمدرضا، شعبانی ورکی، بختیار (۱۳۸۶). هنجاریابی استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی (ای سی آر ال) برای جامعه دانشگاهی ایران. *فصلنامه مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۸ (۳)، ۷۵-۹۸.
- میری، الهام، چشمه‌سهرابی، مظفر (۱۳۹۰). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر کارشناسی دانشگاه علم و صنعت و صنعت ایران واحد اراک در محیط دیجیتال. *دانش‌شناسی*، ۴ (۱)، ۶۵-۷۶.
- نیلی، ترزا (۱۳۸۹). سنجش سواد اطلاعاتی با استفاده از ابزارها و تکالیف استاندارد. مترجمان علی اکبر خاصه، رحیم علیجانی. تهران: چاپار.

- Bridges, Lourie M. (2012). Librarians as professors of social media literacy. *Journal of Library Innovation* 3.(1), 48-65.
- Chan, Sai-noi (2003). Making information literacy a compulsory subject for undergraduates: the experience of the University of Malaya. *IFLA Journal*, 29(4), 328-335.
- Kingsley, Karl, Galbraith, Gillian M, Herring, Matthew, Stowers, Eva, Stewart, Tanis, Kingsley, Karla V. (2011). Why not just Google it? An assessment of information literacy skills in a biomedical science curriculum. *BMC Medical Education*, 11. Retrieved from: <http://www.biomedcentral.com/1472-6920/11/17>
- Kokic, Ivana Batarello (2012). Information literacy for future teachers. *World Journal of Education*, 2. (1), 45-54.
- Probert, Elizabeth (2009). Information literacy skills: Teacher understanding and practice. *Computers and Education*. 53, 24-33.
- Sadiolu, Omur, Pek, Nigar, Derman, Meral Taner (2009). Determining the information literacy skills of teacher candidates for the sustainability of quality in education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1. Retrieved from: <http://www.mecs-press.org>
- Sun, Hai-bin, Liu, Ting-ting (2012). Gender Differences on Information Literacy of Science and Engineering Undergraduates. *IJMECS*, 4 (2), 23-30.

